

המשומדים. – מתניתא פליגא על רבי אלעזר: אין מקבלין מידם קיני זבין וקיני זבות, קיני יולדות! וכי יש קיני זבין וזבות בגוים?! – אלא רישא בגוים וסיפא בכותים. – והא כיני?! – רישא בגוים וסיפא בכותים.

אור ל'שרים

בכותים (נראה שצריך לומר: 'בגוים') – (לא כמו שנאמר קודם לכן, שהמשנה מדברת בגוים) אלא ראשה (תחילתה של המשנה) בכותים, וסופה (של המשנה) בגוים, שמה ששינו במשנה שאין מקבלין מידם קינים מדבר בכותים, ומה ששינו במשנה שאין מקבלין מידם חטאות ואשמות מדבר בגוים, אבל מקבלין מידם של הכותים חטאות ואשמות, שמקבלין קורבנות חובה מהכותים כמו ששנו בברייתא לעיל.

ותמהים: **והא כיני** (והכיני = והכין היא. ב"שרידי הירושלמי": 'וכני')?! – וכך היא?! (האם אכן נכון מה שנאמר לפני כן? איך אפשר לפרש את המשנה, שראשה (תחילתה) בכותים וסופה בגוים? והרי לא ייתכן לפרש חלק אחד במשפט כך וחלק אחר בו כך! ומשיבים: **רישא** (ב"שרידי הירושלמי": 'ראשה') **בגוים וסיפא בכותים** – אכן נכון מה שנאמר לפני כן, שאין לפרש את המשנה אלא שראשה (תחילתה) בכותים וסופה בגוים.

לפי רבי אלעזר, גם מה ששינו בפסקה האחרונה שבמשנה: "זה הכלל: כל שהוא נידר ונידב - מקבלין מידן; וכל שאינו לא נידר ולא נידב - אין מקבלין מידן", מדבר בגוים בלבד, אבל מהכותים מקבלין אפילו כל שאינו לא נידר ולא נידב.

בביקורת מקורות המשנה והברייתות הלך רבי אלעזר בדרכי רבותיו, והשתמש הרבה בשיטה של הנחת שני מקורות שונים סמוכים זה לזה: "מי ששנה זו לא שנה זו" (בבבלי בכמה מקומות), "תריין תניין אינון" (בירושלמי שבת י"ד, נדרים א,א ו-ב,ד) ("מבוא לנוסח המשנה", עמוד 295).

אף בירושלמי כאן הלך רבי אלעזר בשיטה זו, שכן לפי דבריו, תחילתה של המשנה ("הנכרי והכותי ששקלו - אין מקבלין מידן") כדעת רבי, כמו שאמר רבי בא לעיל, ואילו המשכה של המשנה ("ואין מקבלין מידן חטאות ואשמות") כדעת רבן שמעון בן גמליאל.

על המשנה ביכורים ב,א: "התרומה והביכורים חייבים עליהם מיתה וחומש", אמרו בירושלמי שם: "רישא בכהנים וסיפא בישראל". שם ראשה של המשנה הוא החלק "מיתה", וסופה של המשנה הוא החלק "חומש", שהן מילים סמוכות באותו משפט. ואף כאן, לפי פירושנו, ראשה של המשנה הוא החלק "קינים", וסופה של המשנה הוא החלק "חטאות ואשמות", שהן מילים סמוכות באותו משפט.

(בפתיחה לעניין הקורבנות): "אָדָם פִּי יִקְרִיב מִפֶּם קָרְפָן לֵה" (ויקרא א,ב) - כשיביא אדם מכס קורבן לה', ודרשו: "אָדָם" – **לרבות** (להוסיף על הכלל) **את הגרים** (גויים שנעשו יהודים) – מקבלין קורבנות מהגרים (דרשו כך, משום ש"אדם" משמע כל אדם שהוא ולא רק יהודי); "**מִפֶּם**" – **להוציא** (להוציא מתוך הכלל) **את המשומדים** (מומרים), יהודים שהמירו את דתם. - ב"שרידי הירושלמי": 'המשועמ[דים]', מהשורש 'עמד' בבניין שפָעַל. מקור הכתיב הזה במילה הסורית 'עַמְדַי' שפירושה 'טבל', והמילה נתייחדה להטבלה לנצרות דווקא. השחיקה של הגיית ע' הגרונית במילה 'משועמד' והגיזרון העממי של 'משומדי' לשון 'שמדי' הצטרפו יחד וגרמו להיעלמותה של העיין מן המילה הזאת) – אין מקבלין קורבנות מהמשומדים (דרשו כך, משום ש"מכס" משמעה מקצתכם ולא כולכם). ברייתא זו לא מיעטה גם את הכותים, אלא מיעטה רק את המשומדים, ומכאן שמקבלין קורבנות מהכותים, ואפילו קורבנות חובה, כמו שאמר רבי לעזר.

דברי רבי אלעזר אינם מתייחסים להלכה שבתחילתה של המשנה: "הנכרי והכותי ששקלו - אין מקבלין מידן", שהרי נאמר בה במפורש "הנכרי והכותי", אלא הם מתייחסים להלכה שבהמשכה של המשנה: "ואין מקבלין מידן קיני זבין וקיני זבות, קיני יולדות, חטאות ואשמות", שהיא תוספת להלכה שבתחילתה של המשנה, ולשונה הותאם להלכה שבתחילתה של המשנה, ולכן אפשר לפרש אותה בגוי בלבד או בכותי בלבד.

ומקשים (ממקור תנאי על רבי לעזר): **מתניתא פליגא** – המשנה (המקור התנאי, והוא המשנה כאן) חלוקה על **רבי אלעזר**: שנינו במשנה: **אין מקבלין מידם קיני זבין וקיני זבות, קיני יולדות!** ויש לדקדק בדברי המשנה: **וכי יש קיני זבין וזבות** (ב"שרידי הירושלמי": 'וקיני זבות') **בגוים?! –** והרי לא הצטוו הגויים על דיני זבים וזבות! ולכן אין המשנה צריכה לומר שאין מקבלין מהגויים קיני זבים וזבות. מכאן, שאם נצרכה המשנה לומר שאין מקבלין מידם קיני זבים וזבות, הרי שהיא מדברת בכותים ולא בגוים, שלא כמו שאמר רבי לעזר. ומתרצים: **אלא רישא בגוים** (נראה שצריך לומר: 'בכותים') **וסיפא** (ב"שרידי הירושלמי": 'וסופה'). - הצורות 'ראשה' ו'סופה' עיקר, והצורות 'רישא' ו'סיפא' הן בהשפעת הבבלי ("אוצר לשונות ירושלמיים")